

## RAUTA

Rauta on yleinen metallinen alkuaine. Pohjoismaissa on osattu valmistaa rautaesineitä noin 2 500 vuoden ajan.

Rauta on kovaa, ja se on kuumentettava 700–1000 asteeseen, jotta sitä voi muotoilla. Riittävän korkean lämpötilan saamiseksi käytetään ahjoa, avointa tulisijaa, jonne johdetaan lisäilmaa. Sepän perinteisiä työvälineitä ovat vasara ja alasin.



*Den oskicklige  
smeden klandrar järnet*  
Dante Alighieri (1265-1321)

## VAD ÄR JÄRN?

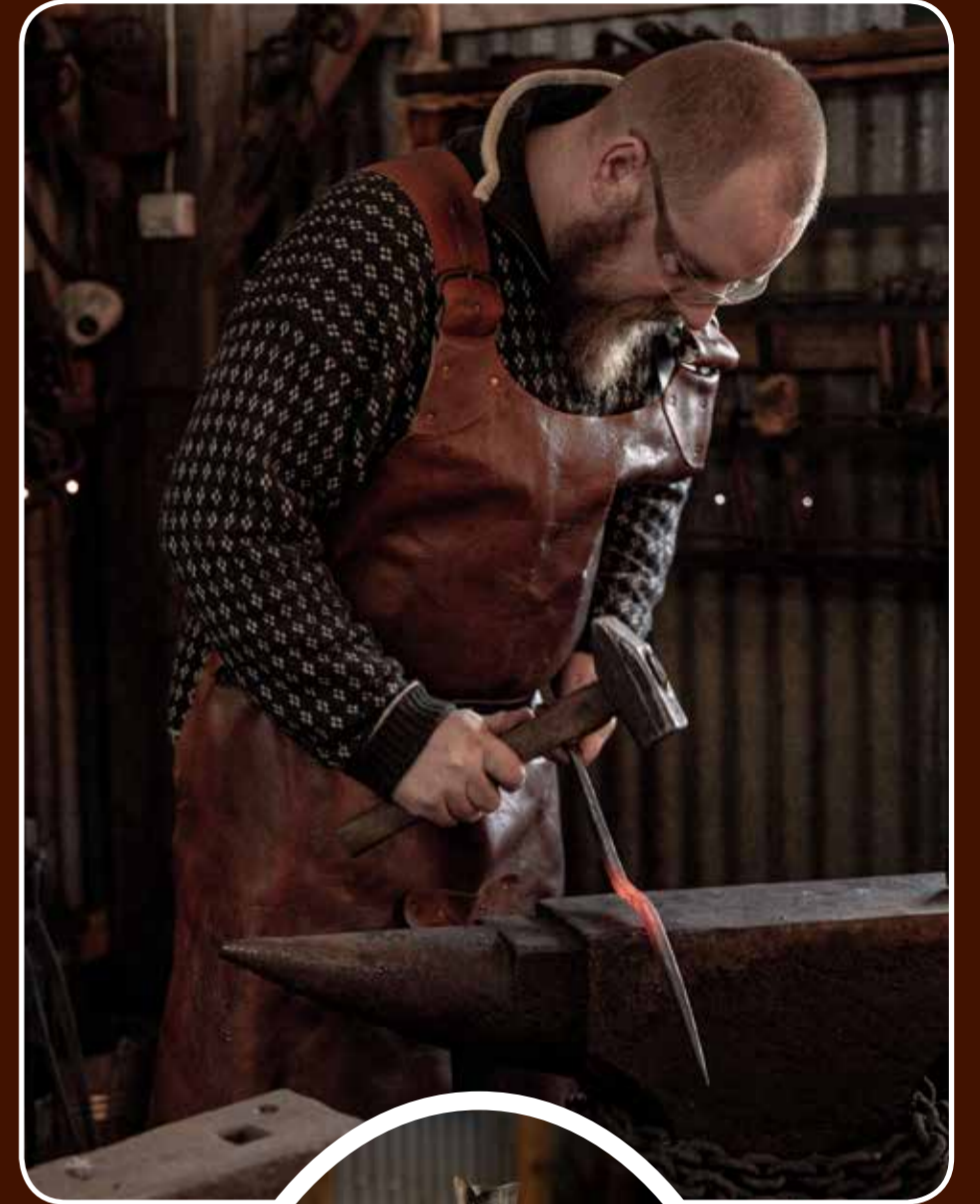
Järn är ett metalliskt grundämne som utgör ca 6 procent av jordskorpan. Människan har kunnat tillverka saker av järn i ungefär 4000 år.

De äldsta järnföremål som påträffats i Norden är rakknivar, prydnadsnålar och betselbeslag och räknas vara från slutet av bronsåldern (ca 500 f.Kr.). I dag är stålet den viktigaste metallprodukten både tekniskt och industriellt.

## SMIDE

Järn är hårt och behöver hög temperatur för att kunna formas. Konsten att framställa och hantera järn kommer från Asien. De vanligaste produkterna var redskap och olika slags vapen, men det smiddes även till exempel köksartiklar, cymbaler och smycken. Traditionellt arbetar smeden med en liten hammare och ett städ.

Tekniken för att smida är i princip samma idag som på järnåldern. Järn kan smidas när det är 700-1000 °C. För att få tillräckligt hög värme används en *ässja*, en öppen eldhärd med extra lufttillförsel via t.ex. en blåsbälg. Vid 1500 °C smälter järnet. Det glödande järnet kan formas genom att böjas, vridas, klyvas och pressas. Genom att lägga järnet på städet och slå det med hammaren så plattas järnet lite grann för varje slag. När man slår på järnet upprepade gånger blir det platt.



# JÄRN

*Envar är sin egen lyckas smed*



SE EN KORTFILM  
OM JÄRN HÄR:



**SYDKUSTEN**  
SYDKUSTENS LANDSKAPSFÖRBUND R.F.